

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) וַנִּחַם ס. תמורה כא. [מוספתא סנהדרין פ"ג]. (ב) [מגינה דף ג: וס"ג]. (ג) [נחמים דף ג. ס:]. (ד) במדבר יח יז-יח, (ה) [משנה ג].

הגהות הב"ח

(א) גמרא מאימתי חייבין כ"ל ולוח מ' נמחק: (ב) שם דאיכא צכורי הגר נ"צ עיין נחום ר"פ הספינה דף פא ד"ה למעוטי אדמת נכרי: (ג) רש"י ד"ה שלשה וכו' צספרי נ"צ ונמסכת תמורה דף כ"א: (ד) תוס' ד"ה יכול יעלה אדם מעשר שני גומן: (ה) ד"ה אפילו וכו' אליבא דמ"ד דקדושם צית: (ו) ד"ה ואי וכו' מאי מיצעי ליה לעיל: (ז) בא"ד תיפוק ליה בלאו היקשא דכל היכא דאכלי הו לכו וכו' קשה דקאמר לעולם כ"ל ולוח ו' נמחק: (ח) בא"ד ולא הו ממעטינן ליה מהן היקשא וכו' אין אוכלין קדשי קדשים וקדשים קלים: (ט) בא"ד וטעמא דצכור לאו משום קדושת הבית אלא:

תוספתא

תורה אור השלם
(א) וְאֵכֶלֶתָ לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁבְעַן שְׁמוֹ שָׁם מַעֲשֶׂה הַגִּגֵּה תִירָשֶׁךָ וְיִצְחָרְךָ וּבְכֻרֹת בָּקָרְךָ וְצֹאנְךָ לִמְעַן תִּלְמֹד לִירְאָה אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: (דברים יד, כג)
(ב) וּבָאֵת אֶל הַבְּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּיָמִים הָהֵם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הֲדַרְתִּי הַיּוֹם לִי אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר

לָנוּ: (דברים כז, ג)

הגהות וצייונים

(א) רש"א **ראשונה** (גליון): **צ**: רש"א קריאה והוידידי **מעשר שני** בשנה כו' (גליון): **ג**: יש להוסיף גמי (באה"מ): **ד**: [דף יז ע"ב ולפנינו הגרסא **רבא**] (גליון) כ"ה ברש"ש דצ"ל **רבא**: (ה) צ"ל **לפני** (רש"ש): [תוס' רבינו פרץ ותיריך רש"י: [ז צ"ל בכל עיר (מהר"ם) ובדבש תמר כ' דצ"ל **ערי ישראל**] (וכ"ה בתוס' רבינו פרץ): **ט**] נדצ"ל שהופרשו (רש"ש): **פ**: נראה דתיבות "אבל האם מיירי שאין המזבח כלל בנוי מקומם להלן אחר תיבות בשעת אכילת בשרו **אבל האב** וכו' בנוי כ"ף הלכך (ברכות שמים): [י' "אין" מיותר (רש"ש):

אלו הן הלוקין

מאימתי חייבין עליהן. מיתה זו האוכלן: שִׁשָּׁה דברים. זו אחת מהן וכולן שנוין צספרי (ג): **יבוא יעלה אדם בו**. קסצר קדושת הארץ לא צטלה ונריך להפריש מעשרות וקאמר יכול יעלנו ויאכלנו צירושלים

צלא פדיון: ת"ל בו. לפיכך טעון צית ולקמיה פריך מאי שגא

מאימתי (ה) מחייבין עליהן *משיראו פני הבית כמאן כי האי תנא דתניא רבי אליעזר אומר בכורים מקצתן בחוץ ומקצתן בפנים ישבחוץ הרי הן כחולין לכל דבריהם שבפנים הרי הן כהקדש לכל דבריהם אמר רב ששת בכורים הנחה מעכבת בהן קרייה אין מעכבת בהן כמאן כי האי תנא ⁽⁶⁾ דתניא רבי יוסי אומר שלשה דברים משום שלשה זקנים רבי ישמעאל אומר יכול יעלה אדם מעשר שני בזמן הזה בירושלים ויאכלנו ודין הוא בכור טעון הבאת מקום ועישר שני טעון הבאת מקום מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית מה לבכור שכן טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח בכורים יוכיחו מה לבכורים שכן טעונים הנחה ת"ל ^(א) ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' מקיש מעשר לבכור מה בכור אינו אלא בפני הבית אף מעשר אינו אלא בפני הבית ואם איתא ליפרוך מה לבכורים שכן טעונין קרייה והנחה א"ר אשי נהי דעיכובא ליכא מצוה מי ליכא ולימא מצוה וליפרוך אלא אמר רב אשי כיון (ב) דאיכא בכורי הגר דבעי למימר ^(ב) אשר נשבע [ה'] לאבותינו ולא מצי אמר לא פסיקא ליה **וליהדר דינא** ותיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח ומאי קסבר אי קסבר ^(ג) קדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא אפי' בכור גמי אי קסבר קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא אפילו בכור גמי תבעי אמר רבינא לעולם קסבר י' קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והכא בבכור שזורק דמו קודם חורבן הבית וחרב הבית ועדיין בשרו קיים ומקשינן בשרו לדמו מה דמו במזבח אף בשרו במזבח ומקיש מעשר לבכור | וכי דבר הלמד בהקש חוזר ומלמד בהקש ^(ד) מעשר דגן חולין הוא הניחא

מכות ימי.

יכול יעלה אדם מעשר (ז) בידו בזמן הזה. ויאכלנו צלא פדיון דקדושה (ירושלים^א) לא צטלה לענין מעשרות:

ולימא מצוה בו. פירוש שכן טעונין קריאה למזוה קודם שיאכל צכורים ומעשר שני אוכלין אותו צלא שום קריאה ומה שקורין למעשר^ב צגנה שליטת היה ולא לא היה נוהג כלל מעשר שני:

מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד מזבח. ויש למפרך^ב שכן אסורים לזרים כדפריך רצה לעיל^ד והא דאמר צצרייתא צכורים יוכיחו ז"ל דמיירי צצכורים שהופרשו צפני^ה חורצן הצית דאם הופרשו אחר הצית אינן קדושין כלל וחולין הן דמתן פרק שני^ו דצכורים יש צתרומה ומעשר מה שאין כן צצכורים שהתרומה והמעשר אוסרין ויש להם שיעור ונוהגין צכל הפירות צפני הצית ושלח צפני הצית וצכורים אינן אלא צצצעה מינין וצפני הצית:

אפילו בכור גמי. ז"ל דמיירי אם עשה מזבח וזרק דמו אליצא (ה) דקדושת צית לא צטלה דמקריצין אע"פ שאין צית דצלא מזבח פשיטא דצכור לא דהא צעי מתן דס ואימורים ואם תאמר לימא דצכור דצרייתא דקאמר מה צכור וכו' מיירי היכא דלא עשה מזבח וי"ל דלהסוא דדאי לא הוה מדמי צכור למעשר ולא דמי ליה מעשר:

ויאי סבר לא קדשה אפילו בכור גמי תיבעי. כך גרסת רש"י דמוקי ליה צצכור שנשחט וזורק דמו קודם חורצן דהסוא הוי דומיא דמעשר כדפ"ה וא"ת אי לא קדשה אם כן לא משכחת לה מעשר דקדושת הארץ צטלה וי"ל דודאי קדושת צית לא קדשה אצל קדושת הארץ קדשה לעמיד לצא לענין מעשרות אצל קשה דאי לא קדשה קדושת הצית לעולם אי"כ צמות מותרות דהא צהא תליא כדמוכח צמגילה (דף י.) ואם כן יציא מעשר שני ויהא נאכל צכל ערי ישראל כדאמרין צצנחים (דף קצ:): צאו לנוצ ולגצעון הותרו הצמות וקדשים קלים ומעשר שני נאכלין צכל העיר" וי"ל דמיירי שגדל^א לפני הצית שהזרק להציאו למקום וצהכי ניחא גמי קושיא קמייתא ומסיק דלעולם לא קדשה כהאי גוונא אצל קשה לגירסא זו

דאמרין למסקנא דלא קדשה אם כן מאי מיצעי (ו) לעיל יכול יעלה פשיטא דלא יעלה צירושלים יותר משאר עירות כיון דלא קדשה ותו גצי צכור גמי למה לי היקשא דצצרו לדמו תיפוק ליה (י) דצלאו ההיקשא דהיכא דאכלי הוי להו כחוץ לחומה כיון דלא קדשה והוי ליה כאוכל קדשים צחוץ ועוד קשה דקאמר ולעולם דלא קדשה כו' ומקשינן צצרו לדמו משמע דאי אמר קדשה מתאכלי צכור צלא צית ולא הוי ממעטינן (ה) מהך היקשא וקשה דהא מוכח פרק קדשי קדשים (נחמים ס.) דמנצח שנפגס אין אוכלין קדשים קלים ואמאי הא מוכח הכא היכי דקדשה דנאכל אפילו ליכא מנצח ושאינ הכא דלא קדשה לכן נריך לומר דגריס לעיל ואי סצר לא קדשה מעשר גמי והכי פירושא אפילו מעשר גמי לא יהא מתאכלי צירושלים כלל צלא פדיון דלא הוי כלל לפני ה' אלהיך ואין לתמוה אי לא קדשה אם כן לא משכחת מעשר דקדושת הארץ צטלה דודאי קדושת צית לא קידשה אצל קדושת הארץ קדשה לעמיד לצא לענין מעשרות ולא תליא הא צהא אצל הכא מיירי שאין המנצח כלל צגוי^א וגריס לעולם קדושה ראשונה קדשה לעמיד לצא וטעמא דצכור לאו משום קדושת (ט) הארץ אלא משום דאתקש צצרו לדמו דצעין שיהא המנצח קיים צשעת אכילת צצרו הלכך כל כמה דילפינן דצכור לא מתאכלי מעשר גמי לא מתאכלי צלא פדיון ואם תאמר צצרייתא דאמרה צכורים יוכיחו מנגן דצכורים לא מתאכלי כשאין מנצח אם הונחו אלל מנצח וחרצ דצעי למילף מעשר מינייהו ויש לומר דודאי הא דאמרין צצרייתא צכורים יוכיחו צצכורים שלא הוצאו כלל צפני הצית עד לאחר חורצן וצודאי היה להש"ס להשיצ דאם כן לא שייך כלל לדמות מעשר לצכורים אלו שהרי צריכים הנחה וצריכים לצית גם צצציל הנחה ולא צצציל אכילה לחוד ומעשר לא נריך לצית אלא צצציל אכילה לצד אלא דלא חייש ליה לפי שאינו נשאר צמסקנא ומה שזוקק הש"ס להעמיד צצכור שזורק דמו לפני הצית ואינו מעמידו כשהוצא אחר הצית כמו צכורים משום דתנא מסיים קרא דהקיש הכחוצ ואין נכון להעמיד צצכור שהוא אחרי הצית שלא דמי כלל למעשר דהא מחוסר מתן דס ואימורין כדפ"ל ולא שייך להקיש מעשר לצכור אלא דוקא כשאין הצכור נריך לצית אלא דוקא צצציל האכילה דלפני ה' והשתא הויא דומיא דמעשר דודאי צמשא ומתן יכול להיות דומה מעשר לצכורים שהוצאו אחר הצית אף על גז דלא נשאר צמסקנא וצכור גמי צצתחלת הצרייתא יכול היה להיות צצכור שאחר הצית אלא שאז לא היה טועה דהא לא שייך כלל לדמות לו מעשר והיינו דמוציצ שכן אין^א טעון מתן דמים:

לעמיד לצא איח ליה שמקריצין אע"פ שאין צית כדאמרין צמגילה (דף י.). ד"ה ואי קסצר לא קדשה אפי' צכור גמי תיבעי. ואי קסצר קדושת צית צטלה לה ומיצעי ליה צמעשר הואיל ואינו נריך לצית מי מתאכלי צירושלים ולפני ה' קרינא ציה או לא. אפילו בכור כד"ג גמי תיבעי ליה. כגון שקרצו דמיו ואימוריו וחרצ הצית וצצרו קיים מהו שיאכלהו. אמר רבינא לעולם קסבר לא קדשה. והכא דקפשיט ליה מעשר מצכור צצכור שאינו נריך לצית דומיא דמעשר קפשיט ליה דפשיטא ליה גציה דלא מיחביל [נבחים ס:].

עין משפט

גר מצוה

סו א מיי פ"ג מהל' צכורים הל' א סמג עשין קלט:

פח ב מיי שס הל' צ:

פח ג מיי פ"צ מהל' מעשר שני הל' א סמג עשין קלו:

ע ד מיי פ"א מהל' תרומות הל' ה ופ"ו מהל' צית הצמרה הל' טז:

ליקוטי רש"י

שִׁשָּׁה דברים משום ג' זקנים. דגז אהד מכל זקן וזקן [נבחים ס:]. ג' זקנים. רצי ישמעאל ור"ע וצן עזרי [תמורה כא.]. ר' ישמעאל אומר בו. זו היא אחת מהן. יבוא יעלה אדם מעשר שני. דקסצר קדושת הארץ לא צטלה וצריכה הפרשת מעשרות מן המורה וקאמר יכול יאכלנו עכשיו צירושלים צלא פדיון [נבחים ס:]. בכור ומעשר ובכורים. דטעונין הצאת מקום דכחי' (דברים יצ) והצאתם שמה עולותיכם וגו' ותרומת ידכם אלו צכורים. מה בכור אינו צאבא בו. כדמפרש לקמיה דצעי מתן דמים ואימורין למנצח. בכורים אינן צאבאין אלא בפני הבית. דכחי' (שס כז) והנחתו לפני ה' אלהיך. הגהה. לפני המנצח דכחי' והנחתו לפני ה' אלהיך. וליהדר דינא בו. למה לי קרא ליהדר דינא ולימא צכור יוכיח וחור הדין הצד השוה שבהן טעונין הצאת מקום ואין נאכלין אלא צפני הצית אף אני אציא מעשר. ומאי קסבר. דפשיטא ליה דצכור אינו נאכל ומעשר שני מספקא ליה. וקידשה לעתיד לבא. תרויהו צכור ומעשר צני הצאה נינהו ויקריצום הואיל והשתא גמי קדושה היא ירושלים להקריצ. ואי לא קידשה לעתיד לבא. ואפילו הכי מספקא ליה ממעשר מיצעי ליה גמי צכור ואמאי יליף מעשר שני מצכור. לעולם לא קידשה לעתיד לבא. וקדשה לעתיד לבא. ודקשיא מאי שגא צכור דפשיטא ליה צני האי צכור עסקינן שזרק דמו צפני הצית וחרצ כו' ויליף צצר מדס דכי היכי דאי הוה דס השתא לא היה זורק דלא קדשה לעמיד לצא צצר גמי לא יאכל. ואתי מעשר שני ולייף מבכור. צהקשא דואכלת לפני ה' וגו' (דברים יד) דמעשר שני אתקש לצכור וכיון דאיכא צכור דפשיטא לו דלא מתאכלי אלא צפני הצית כגון האי גמרינן מעשר מיניה [תמורה כא:]. שכן טעון מתן דמים. הלכך נריך צית ומנצח. בכורים יוכיחו. שאין טעונין מתן דמים וצריכין צית כדכחי' לפני מנצח (דברים כז). צד מזבח. זה למתן דמים ואילו להנחה. מאי קסבר. האי חא דפשיט ליה צכור ממעשר. אי קסבר קדושה ראשונה ש' בית קדשה לעשתה וקדשה לעתיד לבא. כי היכי דס"ל צקדושת הארץ וקמיצעי ליה מי קרינא ציה לפני אלהיך או לא וקפשיט מעשר מצכור. אפילו בכור גמי. אפילו צכור יקריצ ויאכל דהא מתן דאית ליה קדשה